

לא הכול בראש

עודד כרמלי שם מראה ליצנית מול אופנת חשיבה שהשלכותיה רציניות ואף מסוכנות: תרבות ה"תחשוב טוב יהיה טוב", הגולשת גם ל"רע לך כי אתה רע" | טפת הכהן-ביק

הכלום מנצח: כשאנשים חכמים עושים מדיטציה

עודד כרמלי

כנרת זמורה, 2019 | 191 עמ'

עודד כרמלי כתב ספר חכם וחשוב. 'הכלום מנצח' שולח חיצים בבלונים רבים של התרבות שלנו, אך בעיקר מבקר את ספרי ההדרכה העצמית השטחיים, את הניו-אייג' ואת האשליה, המתוקה אומנם להפליא, שאם נחשוב טוב יהיה טוב (אבל החיצים שלו מופנים גם לכיוונים נוספים, כגון פוסט-מודרניזם וכתובה נשית). זה ספר חשוב משום שהוא לוכד אחד מן המאפיינים המרכזיים ביותר של הדור שלנו ומתעמת איתו לאט ובסבלנות. "זה הדור שלי, אלה חברים שלי, שקופצים מסדנת מיינדפולנס לווילסונה ורק נהיים אומללים יותר ויותר משנה לשנה" אמר כרמלי בראיון על הספר, "ורציתי להגיד להם שיש עוד המון דברים שהם יכולים לעשות כדי להיות מאושרים יותר, והדבר הראשון הוא להפסיק לנסות להיות מאושרים יותר".!

לפני שנעמיק בביקורת הנוקבת שכרמלי מגולל, צריך להבהיר שאין זה ספר השוטח הטפת מוסר ואף לא ספר מחקר או הגות, אלא ספר פרודי על ספרי הדרכה עצמית. כרמלי יוצר תואם בין הצורה לתוכן, כלומר כותב על מושא הביקורת בשפה שעולם התוכן עצמו יצר, ובדרך זו חושף אותו במערומיו. זו גרסת 2019 של 'מגלה טמירין' ליוסף פרל – הספר הפסודו חסידי בן המאה ה-19 שמתח ביקורת חריפה על החסידות בסגנון כתיבה. כרמלי

טפת הכהן-ביק היא דוקטורנטית במחלקה לספרות עברית באוניברסיטת בן-גוריון ועמיתה בתוכנית הדוקטורנטים של המכון הישראלי לדמוקרטיה.

מאמץ את כל מאפייני ה'אנר, כגון שיבוץ סיפורים קצרים, לשון נגישה ופנייה ישירה לנמען, ואף את המאפיינים הגרפיים הרווחים בספרות הזו. וכך, למשל, הספר נפתח בסיפור של גיבור-מספר בעל שם גנרי, ג'ק, שדידו הטוב ביותר הוא ג'ון סמית. ג'ק מוצא ספר:

הספר הזה היה הכלום מנצח כשאנשים חכמים עושים מדיטציה מאת עודד כרמלי. הוא גרם לי להבין שאף אחד לא קונה את סיפור הסבתא שלי. הוא גרם לי להבין שמעולם לא היו ג'ק וג'סיקה, ג'וזי קופיוטינג ואינפיניט פאואר. לראשונה בחיי הבנתי שאני בעצם רואה חשבון בשם שמואל. אני גר ברעננה. לאשתי קוראים שושי. מעולם לא הרווחתי או הפסדתי מיליונים. אף פעם לא הייתי בטיבט, למרות שפעם אחת נסעתי עם שושי לעשרה ימים בתאילנד. (עמ' 12)

כרמלי מבקש לנתץ את הנרקיסים והעיסוק העצמי הבלתי נסבל, מה שהוא מכנה "חיטוט בפופיק": "הביטו סביבכם לשם שינוי. ללא העניין שאנשים גילו בתהליכים ביולוגיים וכימיים לא היו לנו תרופות ורופאים" (עמ' 93). כרמלי מבקש להחזיר לקדמת הבמה את הסקרנות והלמידה של העולם סביבנו, ובתוך כך מגיעים לימודי המדע והעיסוק בחלל שהוא מעודד, ולא רק של עצמנו – ומראה צעד אחר צעד מדוע הנרקיסים הזה ממייט עלינו אסון תרבותי:

כשאיזיק ניוטון נשאל כיצד הגיע לתגליות המדעיות שלו, הוא ענה בצניעות שעמד על כתפי ענקים. אבל הוא לא אמר את זה כדי להיות מודפס על מגנט במטבחון של חברה ליבוא תחליפי חלב. בכלל, הוא לא אמר את זה כדי לעורר השראה. ניוטון באמת למד מקודמיו. לא שאב השראה – למד פיזיקה.

או אלא אם כן אתם לומדים פיזיקה, אין לכם מה ללמוד מאיזיק ניוטון ... אתם יודעים מה ההבדל בין שואבי ההשראה ובין אישים כמו קירי, פרנקלין וגנדי? שהם הקדישו את חייהם למשהו, שעה שהשואבים השראה מקדישים את חייהם לעצמם. (עמ' 95)

בזירת קרב נוספת הוא מעלה את האפשרות שנשכחה איפשהו במהלך המאה העשרים, שלפעמים כשלא אוהבים אותנו זה מפני שאנחנו אכן לא טובים מספיק, לא מצחיקים או לא נעימים – ולכן כדאי לנו לחשוב איך לשנות את זה, ולא איך לאהוב את עצמנו יותר: "כיצד הפכו 'אישורים חיצוניים' ו'רושם חיצוני' לשמות גנאי? מדוע אנחנו מניחים ששיפוטים של אחרים חשוב פחות משיפוטינו? ... אם הייתי מסתמך על אישורים פנימיים, הייתי היום כוכב רוק. בחיי שנשמעתי מדויק ועוצמתי כל כך לאוזני כשתופתי על השולחן בחדר נעורי. אבל לאוזניהם של הוריי נשמעתי כמו פיל אפילפטי" (עמ' 84).

אבל כאמור, מעבר לביקורת זה ספר מצחיק שהאפקט שלו מסתמך על הפירוק הלשוני המדוקדק של כרמלי, פירוק יסודי ופדנטי של ה'אנר שהוא מבקר. אומנם יש משהו ממושך מאוד בספר שלם שכל תפקידו הוא להגחך, משהו כמעט אובססיבי שלא מניח לטרף שלו, ואני מניחה שיהיו שיראו בכך עיסוק עודף, אולי אף מלאכה. אך הדבר מבטא הפנמה שמאבק תרבותי אינו יכול להיעשות מבחוץ ובלשון זרה, אלא חייב להיכנס אל תוך

הלשון של מושא השיחה ולשבש אותה מבפנים. לכן זה ספר, ולא טור קצר בעיתון, והוא כרוך במעט (ממש מעט) מאמץ וקשב. אך על-אף שכרמלי כותב מתוך עמדה מבודחת, אל תאמינו לו: ברור שדחיפות ואחריות חברתית, ואפילו שליחות, מגיעה אותו להציב מראה חריפה מול התרבות שלנו.

כאשר הוא מספר על אוקיו מוריטה, ממייסדי תאגיד סוני, ועל מהלך עסקי שהוא עשה, הוא כותב:

אז מה אתם יכולים ללמוד מסיפורו המדהים של אקיו מוריטה? שום דבר. אתם פיתחתם רדיו-טרנזיסטורים מהפכניים? לא. מישהו הציע לקנות מכם את-הרדיו-טרנזיסטורים המהפכניים שלכם? גם לא. אז מה אתם רוצים? אתם לא אקיו מוריטה. אתם לא ממייסדי סוני. אתם סתם נדחפים לכל חיים שאתם שומעים עליהם. בכלל לא מעניין אתכם הסיפור של אקיו מוריטה. אתם מתעניינים רק בעצמכם.

וזה מסוכן. כי כשאדם שהצליח בחיים מספר לכם איך הוא הצליח בחיים, הוא לא מספר לכם איך אתם יכולים להצליח בחיים שלכם. כשליסה קודרו, פיבי מהסדרה חברים, עומדת על פודיום ומשלהבת את בוגרי הקולג' שלה לשעבר לרדוף אחר החלומות שלהם ולעולם לא לוותר, היא מדברת על עצמה, על עברה. אבל כולנו מכירים אנשים שרדפו אחר החלומות שלהם עד שאלה הפכו לסייטים. (עמ' 67)

כרמלי כותב מתוך אחריות משום שהוא מתייצב בנקודה שספרי ההדרכה אינם רוצים להתייצב בה, הרגע שבו הרדיפה אחר החלום הופכת סיוט, וחושף את פניה הממוסחרות המוסוות של הדחיפה לאמונה בעצמנו. "ודאי שמעתם לא פעם שאתם סובלים מהערכה עצמית נמוכה. הספרים הנמכרים בעולם מבוססים כולם על ההנחה שאתם סובלים מהערכה עצמית נמוכה ... הערכה עצמית נמוכה היא מוצר נהדר: מי יערער על הטענה שהוא טוב יותר מכפי שנדמה לו?" (עמ' 81).

ומעבר לכך, גם אם נניח שהשיטה עובדת, וספרי ההדרכה העצמית מקדמים את קוראיהם, וכך גם האמונה בעצמנו, כרמלי לא מאפשר לברוח לפרגמטיזם הזה ומוכיח את הקורא-הצרכן על אובדן המוסר הפשוט:

ואם אתם פוגשים ילד רעב, תנו לו כיכר לחם. לא כי יום אחד ייתכן שהוא יהיה הרופא המנתח שלכם. לא כי "העולם קטן", ה"גלגל מסתובב" ו"שלח לחמך". פשוט כי הוא רעב. זה ילד רעב. תנו לו כבר כיכר לחם. ...
ואל תחייכו ככה תוך כדי. אין בזה שום דבר מקסים.
ילדים רעבים זה לא מקסים.
מה יש לכם? (123)

הקול הקורא "מה יש לכם" חוזר בגרסאות שונות בספר: אם אתם ניצלים מתאונת דרכים

ומי שהיה במכונית מולכם נהרג, תפסיקו לחשוב על זה כאירוע שנועד בעבורכם כדי להשמיע את הקול המיוחד בשבילכם. לא, לא לכל דבר יש סיבה. משפחה שלמה נהרגה במכונית השנייה, מה יש לכם.

לידה כמשל

הביקורת של כרמלי, אם כך, נוגעת לשני עניינים שונים ביחס לעבודה הפנימית שתופעת הניו-אייג' וספרי ההדרכה הנלווים לה מעודדת. ראשית, הוא מבקר את אלה התומכים בחשיבה חיובית פנימית במקום שינוי התנהגות או שינוי במציאות. שנית, במקומות שבהם מוצו האפשרויות להשפיע על המציאות באופן חיצוני אקטיבי, ובהמשך לקטע האחרון שציטטתי, כרמלי מתנגד בתוקף לראייה החיובית המפרשת את האירועים כאילו הם משרתים את חייו של האדם ונועדים תמיד לקדמו, ומראה כמה רחוק ולאיוז מופרכות מגיעה גישת ה"חשיבה החיובית" הנרקיסיסטית המתעקשת שהכול תלוי בנו.

אני רוצה להתמקד בהיבט שני זה, דווקא משום שהוא עלול לעורר התנגדות בקרב אלה שרצוי היה שיטו און לספר של כרמלי: מטפלים, קואוצ'רים ודולות. והרי עבודתם החשובה, ובכך אני נפרדת מכרמלי, באה למלא חסרים משמעותיים במערכת הרפואית. כלומר, הרפואה הקונבנציונלית הפנתה את גבה לסוגים רבים של מיחוישים ובעיות, ובשל קשיים שלעיתים הם תקציביים אך לעיתים רעיוניים לא הצליחה לספק את הביטחון והתמיכה הדרושים כדי להחלים ולהתחזק, או, במקרה של דולות, כדי להתמודד טוב יותר עם כאבי הלידה המתגרים. לכן אני רוצה להצטרף לביקורת הדחופה שלו דווקא מבפנים, כאחת שמשוחחת לא פעם עם התחומים הללו ואף נעזרת מדי פעם ברפואה הלא-קונבנציונלית.

כרמלי לוכד את ההתחבטות בבעיות אפיסטמולוגיות של הזמן הזה, ובראשן השאלה עד כמה נקודת המבט של הסובייקט משפיעה על תפיסת המציאות. האם הכול תלוי בשינוי זווית הראייה? מה מקומה של המציאות הממשית, אם יש כזו בכלל, בתוך הקיום שלנו? אחת מנקודות המבחן הטובות ביותר לסוגיה הזו היא בעיניי הלידה. היא טובה בשל השילוב הנדיר והקיצוני שיש בה בין יכולת ההשפעה שלנו לבין היותנו נתונים בתנאים חיצוניים. אבל אני רוצה להדגיש: הלידה היא משל לאתגרים ולמחלות אחרים.

זו נקודת מבחן חשובה גם כי קור הרוח וההומור של כרמלי לא יכולים להציל אותנו בלידה. מי שעבדה עם הורמונים כמשככי כאבים, ונעזרה בדולות או במיילדות טובות, יודעת שעליה להתמסר לטירוף לחלוטין. כך, למשל, הפרק המצחיק של כרמלי שבו הוא לועג לכתובה נשית מרענן על רקע החגיגה הנשית הקלישאתית הרווחת – אך לא יעזור לאישה על סף לידה המרגישה בחריפות רבה את היותה באמת ובתמים חלק מן הטבע. "את לא הבריאה", מזכיר כרמלי. "את לא כדור הארץ. את לא האדמה. המחזור החודשי שלך הוא לא חלק ממחזור העונות, מחזור הירח או מחזור הגאות והשפל". וגם: "את לא כוהנת.

ואלא אם כן למדת רפואה, אין לך כוחות ריפוי" (עמ' 150).

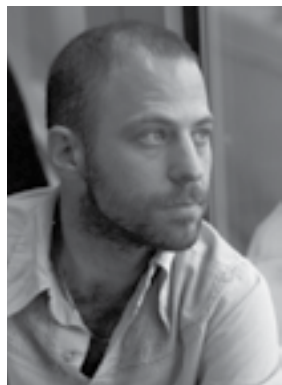
אספר את הסיפור שלי. לא רק מפני שהוא הפופיק שלי, בלשונו של כרמלי, אלא גם מפני שאני חושבת שכאב של אנשים ונשים חשוב לא פחות מגילויים מדעיים. אפשר לדלג על הפסקאות הבאות, היישר אל הדברים החשובים של סוזן סונטאג ושל איוב. אבל אפשר גם לקרוא; אולי הגיע הזמן שסיפורי לידה יעברו לקדמת הבמה. אל דאגה – זו גרסה תמציתית מאוד ומצונזרת.

היו לי עד אז שתי לידות. אחת ארוכה ומתישה שכללה אפידורל וכאבים, כמו שקורה לרבות בלידה ראשונה. ואחת טבעית וקלה להפליא. שוב, תאמתי את הסטיסטיקות של לידה שנייה: ילדתי החליקה ממני רבע שעה אחרי שהגעתי לחדר הלידה, כמעט ללא כאב. לקראת הלידה השלישית הייתי בחרדות עצומות, קרועה בין שתי האופציות שהיו לי. כדי להירגע צפיתי כהרגלי במיליון סרטים של לידה טבעית, לוחשת לגופי "דאה ולמד!", וקראתי את הספר המהולל "ספר ההיפנובירתינג". הספר מעצבן לתפארת: הוא טוען בעצם שכאב בלידות הוא הבניה תרבותית מערבית. אם לא תאמיני בכאב, הוא לא יהיה. דוגמה מרבות: "ההנחה שהלידה היא מטבעה חוויה קשה וכואבת לא הייתה מקובלת עליי כלל. לא האמנתי שאלוהים שיצר גוף מושלם כל כך יכול היה לתכנן מערכת הולדה פגומה. שאלות רבות מדי מנעו ממני לקבל את הרעיון שלידה כרוכה בהכרח בכאב". וגם, והנה האוריינטליזם: "מדוע נשים בתרבויות שונות חוות לידות עדינות ונינוחות? האם אנו, הנשים בעולם המערבי, נאהבות פחות, מסופקות פחות, מבורכות פחות מהן? זה לא נראה לי הגיוני, לא מבחינה לוגית ולא מבחינה פיזיולוגית".² איזו כתיבה דכאנית כלפי נשים שכואב להן, ואיזה דמיון מפותח על אודות נשים בתרבויות אחרות! לידה היא כואבת. לעיתים כואבת מאוד. לפעמים זו אף מצוקה בלתי נסבלת. הכעס גובר כאשר המחברת מתארת אישה אפריקנית נשענת על הקיר ונושפת ילד החוצה (בחיך)! מה את יודעת על דרכי הבעת כאב אצלן? מה את יודעת על המורכבויות שלהן?.

אבל אני, כמו שכבר הבהרתי, עם שתי רגליים, אחת בביקורת ואחת בניו-איג', ואני מאמינה לחלוטין באפשרות של הנפש להשפיע על הגוף, והחלטתי שאני מוחקת את האונה הביקורתית שלי, ומגיעה ללידה רק עם הגוף, עם תפילות ועם משפטים של הרבנית ימימה. לאישי אמרתי – "אני מתכננת לידה מהסרטים. לא יכאב לי בכלל, ואני אתענג על כל ציר", וגם: "זו ההזדמנות שלי לעבודה רוחנית, ללמוד איך להמיר את הכאב באורות", ועוד כאלה משפטים (גם אני יכולה לכתוב ספרי הדרכה נפלאים!). אבל לצד כל זה אמרתי לו, "תדע שיש סבירות גבוהה שזה לא יצליח לי ותצטרך לדאוג לי מיד לאפידורל, ובחיים לא להזכיר לי את התכנונים האלו, בטח לא תוך כדי הצירים". בפועל הייתה לידה מרגשת ומיוחדת: קראתי את הדברים של ימימה בין הצירים שוב ושוב, הייתי באורות, ובירכתי כל ציר בברכת תודה על הכאב המקדם והפותר. ואכן, הגישה שלי השפיעה, והילדה יצאה לעולם בקריאות אושר ובלי שום צעקת כאב, והיא הופיעה בריאה

ברוך השם, מהממת ומתוקה. אז הנה הוכחתי – הנפש משפיעה על הגוף, אפשר מעתה ללדת בבית, אין סכנות! הכול תלוי בגישה שלנו!

לא. לא כך. היה לי מזל, המון המון מזל, מזל של הגוף, מזל של לידה שמתקדמת טוב, יחד עם ניסיון, וכן, כל זה יחד עם מוכנות נפשית ועבודה עם דולות ומיילדות תומכות. ואף כי הלידה בהחלט הייתה חוויה מעצימה בעבורי, ואני מודה על כך, הזכרתי לעצמי כל הזמן: היית מדהימה, אבל זה יכול היה להיות אחרת. ובעיקר: כשאצל נשים אחרות זה מתרחש אחרת, זה לא באשמתן. זה אולי נשמע טריוויאלי, אבל בתרבות שלנו זה לא טריוויאלי. ספר דברים מנסח את הסכנה בעמדה כזו כך: **“וְאִמְרֹתֶי בְלִבְכֶם: כֹּחֵי וְעֵצִים יְדֵי עֲשֵׂה לִי אֵת הַחֵיל הַזֶּה”** (ח', יז). לא כוחי ועוצם ידי, אלא הרבה ברכה ומזל שהשתלבו עם השפעות מלמטה.

נוטל אחריות בנקודה שספרי ההדרכה משתמטים ממנה. עודד כרמלי צילום: ליאור קסון

למה הסיפור הזה חשוב? כי רפואה אלטרנטיבית היא המבנה המחולן של “כומר וידוי”. היא הגלגול המתבקש שלו. כלומר, אתה מגיע לחדר הטיפול והאשמות שלך נבחנות. המיגרנות, כאבי הגב, המחלות – כולן תוצאות של התנהגות קלוקלת, הדחקות של רגשות, או דווקא נתינת מקום יתר, מי יודע. או אולי אורח חיים מלא חטאים. סוזן סונטאג, סופרת ותיאורטיקנית, כותבת כי ההשקפה שהמחלה מתאימה לאופיו של החולה משום שהיא מגלמת את חטאיו פינתה במאה

התשע-עשרה את מקומה להשקפה שהמחלה משקפת את האופי.³ אני לא כותבת כמומחית בתחום, אלא כצרכנית ממוצעת – ויש פה כמובן אלמנט כלכלי; ככזו שפערה לא פעם עיניים נדהמות למשמע ניתוחי-אופי בשקל מפי מטפלים סרי אחריות וענווה (שעלו לה מאות שקלים). בלשונו של כרמלי: “כמו הפוריסטים לפניהם, שהאמינו שעניים הם עניים כי סר חנם בעיני אלוהים, כך הניו-אייג'יסטים מאמינים שהעניים עניים באשמת מחשבותיהם העניות. וכל שעלינו לעשות הוא לחשוב חיובי” (עמ' 118). יש לנו אחריות רגשית ומעשית על המצב שלנו, גם הגופני. אבל גם לגנטיקה, למזל ולגורמי סיכון אחרים יש אחריות. סונטאג כותבת דברים חשובים:

עיקר טענתי הוא שאין המחלה מטאפורה, ושהדרך הכנה ביותר להסתכל במחלה – והדרך הבריאה ביותר להיות חולה – היא זו הנקיייה לחלוטין ממחשבה מטאפורית, זו העשויה ביותר לעמוד כנגד מחשבה כזו. אף-על-פי-כן רק בקושי יוכל אדם לדור בממלכת החולים בלי שייפגע מן המטאפורות מטילות האימה שהפכו חלק מנופה.⁴

כמה מפתה לגשת אל המחלה כאל טקסט הזקוק לפענוח, להבין אותו כמטפורה, להאשים את האדם החולה באחריות שלו. הרי המחלה כה מעניינת, תסמיניה כל כך ממשיים ודורשים פרשנות. כמה יפה ונעים למשש את הכאב ולערוך בו הבחנות. כמה קל להגיד לאישה, ואני בוחרת דוגמאות קלות ובכוונה אינני דנה במחלות מסובכות, “התינוק עוד

לא יוצא כי עוד לא שחררת אותו". כמה קל להגיד – וכמה נורא לשמוע, כשאת אישה המרגישה מוכנה ובשלה ללידה וכעת תולים את האשמה בכך, או כשהעובר אינו מתהפך ואומרים לך שזה משום שלא אפשרת לו. "אני עשיתי את שלי למען ההתהפכות שלו", אמרה מטפלת לחברתי.

בהתאם, כמה מפתה להאשים את האדם באי־הצלחתו במקום להישיר מבט למציאות ולהבין את התנאים הבלתי אפשריים שהיא מייצרת, את האתגרים הקשים מנשוא שלעיתים היא מעמידה בפנינו. כמוכן, אינני יוצאת נגד אחריות בסיסית ונגד שכל ישר: מי ששיניו מלאות בחורים, למשל, לא כדאי שיסתפק בהכרה בכך שהחיים קשים. כדאי שיצחצח להבא את שיניו וימעט בצריכת ממתקים. אך יש בעייתיות חברתית ומוסרית בסברה שקנתה לה שביטה באינטואיציה קולקטיבית כי אדם תמיד אחראי על קורותיו. לפעמים חשוב לומר: המציאות קשה; צריך אולי לחשוב איך להתמודד איתה, אבל היא רעה כרגע ושחורה למרבה הצער.

השיח של בלדד

יהיו מי שיגידו לי: השאלות שלך עצמן הן מנקודת מבט מערבית. אם לא היית שואלת אותן, לא הייתה לך בכלל בעיה. לכן אני פונה בכוונה לתשובה העתיקה של ספר איוב. ספר איוב מתמודד עם השאלות שפתחת, שאלת הפרשנות של אירועים רעים ונוראים. הוא נפתח במעשה שרירותי של השטן. במילים של ימינו: ספר איוב מתמודד עם משמעותה של הסטטיסטיקה; מה קורה כשמישהו נופל בצידה הלא טוב של הסטטיסטיקה. הספר מתבסס על פערי מידע. אנחנו הקוראים יודעים שאיוב היה צדיק, ושהשטן נטפל אליו באשמת התערבות אומללה, אך איוב ורעיו אינם יודעים זאת. המידע היחיד שיש לפנייהם הוא עובדת הצרות שדבקו באיוב.

פענוח מידע זה במשקפיים של תורת הגמול, כלומר בסברה שאמורה להיות הלימה בין ההתנהגות של האדם לבין מציאות חייו, הוא הגורם לשלושת הרעים למצוא הסבר הגיוני לסבל של איוב. כפי שכותב אבי הרב אביה הכהן, בלדד השוחי רעו של איוב עוסק בפרק ח' ברשע ובגורלו: "אֲשֶׁר יָקוּט כְּסֹלֹ וּבֵית עֶפְבַּיִשׁ מִבְּטָחוֹ, יִשְׁעֵן עַל בֵּיתוֹ וְלֹא יַעֲמֹד, יִחְזִיק בּוֹ וְלֹא יָקוּם" (פסוקים יג-טו). הרשע חי חיים שלווים והוא בוטח בחייו ובביתו, אך מגלה פתאום שתחושת הביטחון לא הייתה אלא אשליה ושבתו אינו אלא כקורי עכביש. "משל זה על גורל הרשע נאמר כאילו מדובר בדיון תאורטי בלבד, אולם השומע את הדברים שואל ... האם אין בלדד מרמז לאיוב ולאסונו? האסון הגדול גילה שאיוב אינו אלא רשע נסתר שרשעתו התגלתה רק עתה"⁵.

כלומר, האסון עצמו מגלה את מה שהרעים ושאר העולם לא ידעו: שאיוב למעשה רשע. פרשנות זו מנוגדת לחלוטין למידע שנמסר לקורא בתחילת הספר, ולכן ספר איוב הוא ספר נגד פרשנות של חיי האדם. על כן, דווקא תלונת "צדיק ורע לו" היא השיעור החשוב

ביותר שאפשר ללמוד מספר איוב: הצלחת האדם אינה מעידה על צדיקותו בשום אופן. יש דברים גרועים שאינם נובעים מדברים שעשינו. לפעמים לדברים רעים אין הסבר, וגם לדברים טובים אין הסבר. לפעמים יש, חלקי, אבל לפעמים אנחנו סתם נולדים במקום הנכון.

האם תובנה זו מבוררת דיה בקרב קהל המטפלים האלטרנטיביים על כל גווניו? חוששתני שלא. לפעמים הניסיון להצדיק את שרירותה הכאוה של המציאות ולמצוא בכאוס פשר הוא דבר נורא מאין כמוהו. לצרכנים הרבים של מטפלים אלה, ולמטפלים עצמם, דרושה שיחה על כך. ספרו של כרמלי הוא הזדמנות לעורר את השיחה החשובה הזאת, אך מובנה בו פרדוקס: קהלו הדחוף ביותר של הספר הוא האנשים שלא ירצו לקרוא אותו. אלה שאת השיח שלהם הוא מחקה, דוקר וגם מגחיק. מבעלי נטיות הלב הרחוקות ממנו נדרשת אפוא התבוננות רצינית במראה הזאת, גם בלי הסכמה. כך תתחולל שיחה.

-
1. אלעד בר-נוי, "הגורו החדש שלא הכרתם: לעולם אל תלכו אחרי החלומות שלכם", YNET, 9.2.2019.
  2. קת'רין גרייבס, ספר ההיפנובירתינג, מאנגלית: לירון רובינס, 2015, עמ' 29.
  3. סוון סונטאג, המחלה כמטאפורה, מאנגלית: יהודה לנדא, תל-אביב: עם עובד, 1980, עמ' 42. ההדגשה אינה במקור.
  4. שם, במוטו לספר.
  5. אביה הכהן, ובכל זאת אני שב אליך אלוהי: לחידת ספר איוב, ספר בכתובים.